

УДК 372.881.111.1

Людмила Войналович, Карина Покідова

(Житомир, Україна)

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МЕТОДИЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Стаття присвячена розгляду визначення поняття граматичної компетентності у методичній літературі. Наголошується, що граматики є одним з важливих аспектів мови, за допомогою якого забезпечується формування умінь усного та письмового спілкування.

Ключові слова: граматична компетентність, навчання граматиці, методична література, граматичні засоби, основні компоненти, визначення.

The article is devoted to the consideration of the definition of grammatical competence in methodical literature and its main components. It is emphasized that grammar is one of the most important aspects of language, through which oral and written communication skills are being formed.

Key words: grammatical competence, learning grammar, methodical literature, grammatical means, the main components, definitions.

Граматики, як один з важливих аспектів мови, за допомогою якого забезпечується формування умінь мовної та мовленнєвої компетентності, в усі часи перебувала в центрі наукових лінгвістичних розвідок, дискусій про її місце, роль і значення при навчанні іноземних мов [3].

В даний час граматики є частиною змісту програм навчання іноземних мов, тому її роль слід розглядати саме в аспекті навчальної діяльності. Особливо важливим є місце граматики в освоєнні мовного матеріалу для англійської мови, що відрізняється порядком побудови мовного висловлювання. Граматики поряд зі словниковим і звуковим складом являє собою матеріальну основу мовлення. За визначенням доктора філологічних наук, професора В. Г. Гака, граматики є розділом мовознавства, в якому вивчаються закономірності зміни і поєднання слів, утворюють осмислені пропозиції або висловлювання. Таким чином, граматики англійської мови, так само як і інших мов, має сприяти формуванню та розвитку мовленнєвих умінь і навичок, тобто виконувати допоміжну роль в мовленнєво-мисленнєвій діяльності. Тобто, граматичні правила і структури повинні служити комунікативним цілям навчання [4].

Одним з пріоритетних напрямків освітньої політики України проголошена переорієнтація системи освіти на компетентнісно-орієнтований і системно-діяльнісний підходи, коли в процесі різних видів освітньої діяльності учень з об'єкта педагогічного впливу поступово стає його повноправним учасником. В рамках сучасних підходів основним завданням освіти в галузі вивчення англійської мови є розвиток ключової компетентності учнів – освітньої. Освітня компетентність розглядається як інтегративний особистісний комплекс, що становить єдність теоретичної та практичної готовності й здатності учня до здійснення освітньої діяльності. Іноземна мова, як навчальна дисципліна, поряд з загальноосвітніми і виховними виконує додаткові функції, що сприяють розвитку креативним, логічним й індивідуальним якостям особистості. Першочерговою метою навчання іноземної мови є формування іншомовної

комунікативної компетентності, успішне становлення якої неможливо без граматичної компетентності [1, с. 4].

У методичній літературі існують кілька визначень граматичній компетентності. Відповідно до одного з них, граматична компетентність – це рівень володіння людиною основним кодом мови: граматичними правилами, словником, словотвором, структурою речень. Згідно з іншою точкою зору, граматична компетентність визначається як здатність продукувати необмежену кількість правильних в мовному відношенні речень [2]. Під граматичною компетентністю С. В. Мерзляков розуміє здатність індивіда комунікативно доцільно та ситуативно адекватно користуватися іншомовними граматичними знаннями, навичками і вміннями з метою адекватної реалізації своєї мовної поведінки іноземною мовою в процесі спілкування [7, с. 72].

За словами Н. К. Складенко, граматична компетентність – це знання граматичних елементів мови і вміння ними користуватися у процесі спілкування. Він також уточнює це поняття на рівні молодшої школи, підкреслюючи, що «формування граматичної компетенції – це здатність школяра до конкретного оформлення усних та письмових висловлювань та розуміння оформлення мовлення інших, що базується на взаємодії різних процесів навчання та закріплення мовних навичок» [8, с. 67–88].

Формально граматику конкретної мови можна розглядати як сукупність правил, що дозволяють скласти інші впорядковані ланцюжки елементів, тобто будувати речення. Граматична компетентність містить здатність розуміти та висловлювати певний сенс, оформляючи його у вигляді фраз і речень, побудованих за правилами цієї мови (на відміну від механічного відтворення завчених зразків).

Розвиток граматичної компетентності полягає у створенні вміння використовувати граматичні засоби мови на основі знання принципів, які керують з'єднанням лексичних елементів у фрази, тобто вміння розуміти та висловлювати думки в процесі продукування та розпізнавання граматно сформульованих речень (на противагу заучуванню та відтворенню сталих зразків) [9].

Отже, граматична компетентність – це наявність у майбутнього спеціаліста відповідних знань, умінь, навичок, особистісних якостей, які можна подати у вигляді конструкта таких компонентів: мотиваційного, гностичного, діяльнісного та особистісного.

Основними компонентами граматичної компетентності є такі:

- граматичні навички: 1) репродуктивні (навички говоріння й письма), 2) рецептивні (навички аудіювання й читання); характеризуються такими ознаками, як автоматизованість, гнучкість і стійкість та поетапна сформованість);

- граматичні знання;

- граматична усвідомленість [6, с. 75].

Для поступового формування цих компонентів, граматику рекомендується вводити в обсязі, необхідному для практичного оволодіння іноземною мовою як засобом комунікації, тобто підпорядкувати роботу над граматичним аспектом вирішення практичних завдань навчання. В центрі уваги повинні перебувати дії з граматичним матеріалом, розвиток граматичних навичок і умінь, а не засвоєння знань про лад мови і заучування граматичних правил [5].

Програмою з англійської мови для основної школи встановлено рівень володіння граматичною компетентністю, на який повинні вийти учні після закінчення базової школи. Таким рівнем встановлений В1, який передбачає володіння граматиною в повному обсязі.

Тому на кінець основної школи, учень має володіти величезною кількістю граматичних явищ, від ступеня порівняння до умовних типів речення. Все це необхідно для розуміння та продукування широкого повноцінного повідомлення як в усній, так і в письмовій формі.

Отже, можна зробити висновок, що граматична компетентність є дуже важливою, адже грамика значно полегшує шлях оволодіння іноземною мовою. Для ефективного формування всіх складових граматичної компетентності під час вивчення іноземної мови важливо орієнтуватися на закономірності, принципи та правила засвоєння теоретичних знань, аспекти організації знань у мисленні й пам'яті людини, застосувати методи та прийоми розвитку пізнавальних здібностей учнів. Загалом, можна зазначити, що формування мовленнєвих умінь неможливе без володіння граматичною компетентністю.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Биков В. Ю. Основи стандартизації інформаційно-комунікаційних компетентностей в системі освіти України: метод. рекомендації / В. Ю. Биков, О. В. Білоус, Ю. М. Богачков та ін.; за заг. ред. В. Ю. Бикова, О. М. Спіріна, О. В. Овчарук. – К. : Атіка, 2010. – 88 с.
2. Бим И. Л. Немецкий язык. Базовый курс. Концепция, программа. – М.: Новая школа, 1995. – 128 с.
3. Бориско Н. Ф. Сам себе методист, или Советы изучающему иностранный язык. – Киев: Инкос, 2001. – 267 с.
4. Гак В. Г. Теоретическая грамматика французского языка. – М.: Добросвет, 2000. – 832 с.
5. Кіслова С. А. Навчання граматики англійської мови на основі комунікативних завдань у вищій школі. – МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2019. – 97 с.
6. Тригуб І.П. Формування граматичної компетенції у студентів ВНЗ у процесі вивчення англійської мови / І.П. Тригуб // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. – 2014. – №10. – С.74-77.
7. Мерзляков С. В. Сущность иноязычной грамматической компетенции // Пермский педагогический журнал. – 2014. – №. 5. – С. 71-75.
8. Скляренко Н. К. Навчання граматичних структур англійської мови в школі. Посібник для вчителів. – К.: Рад. школа, 1982. – 103 с.
9. Common European Framework of Reference for Languages: learning, teaching, assessment// Council of Europe. Council for Cultural Co-operation. Education Committee. Modern Languages Division. – Cambridge University Press, 2001. – 260 p.